

BEELTENIS EN BETEKENIS

Door Monique Tolk

De Egyptenaren hielden zich aan de magie van gekozen afbeeldingen

Communiceren door middel van het geschreven woord gaat niet iedereen even makkelijk af. Telefoneren evenmin. Toch heeft het schrijven een groot deel van de samenleving te pakken. Waar we vroeger op straat nog om ons heen keken, staren we nu vaker op een mobiele telefoon en tikken we als een razende op de kleine toetsen. Om het proces te versnellen gebruiken we smileys die onze gedachten en emoties verbeelden. En zo wint de beeldtaal steeds meer terrein. Maar beelden ze uit wat we willen zeggen en komen beeltenis en betekenis nog wel overeen?

Telefoneren is persoonlijk nooit mijn favoriete communicatiemiddel geweest. Het snel moeten reageren op andermans woorden en het gemis van een gezichtsuitdrukking die het gesproken woord bijstaat, maken dat ik liever pen en papier pak. Ofwel anno 2016 een mailtje vol tik.

Sinds de Amerikaan Ray Tomlinson in 1971 het eerste e-mailbericht de wereld instuurde, is het versturen van een mailtje of tekstbericht niet meer uit ons dagelijks leven weg te denken. Hoewel ook schrijven geen direct contact mogelijk maakt en een frons of glimlach onzichtbaar blijven, kun je je woorden tegenwoordig wel voorzien van emoticons. Al schrijvende is er aldus tijd om woorden af te wegen en ze te bekrachtigen met een smiley.

Keith Farquhar, Smiley Girl - 2011| Frieze Art Fair Londen

De vraag is alleen of het scala aan icoontjes nog wel correspondeert met hetgeen wij in onze berichtjes en e-mails communiceren. Zijn beeltenis en betekenis nog aan elkaar gelijk? Een gezichsuitdrukking draagt een bepaalde magie in zich. Je tast de uitdrukking af en dicht daar een betekenis aan toe. Maar kan een icoontje dit vervangen? Kunnen wij iets levends vervangen door iets abstracts als een plaatje? Pygmalion dacht ooit van wel, toen hij een beeld maakte van zijn ideale vrouw en die voor realiteit aannam. En in de huidige tijd ziet het er naar uit dat wij binnen niet al te lange tijd een robot niet meer van

een mens zullen onderscheiden. Of wèl en daar mee communiceren en ons verbinden zoals we met een mens zouden doen.

Als woorden en afbeeldingen onze beleving en communicatie kaderen, een leidraad vormen bij het overbrengen van onze gedachten en gevoelens, moeten we daar dan niet bepaalde codes aan koppelen? Of is dat erg rigide? Wanneer wij niet begrenzen, komt het gewicht van de emotie dan niet in het geding? Boet het dan niet aan waarde in?

Revival hippie

Zonder authenticiteit en originaliteit verliezen we naar mijn idee de verrassing die ons scherp houdt. Dat durf ik zelfs door te voeren naar zoiets als een hippiejurk. De retro-looks

van nu en de feestjes die moeten lijken op die van toen, zullen nooit dezelfde significantie hebben.

Rineke Dijkstra, Coney Island, New York - 1993

Ook in de kunst is dit door te trekken, als er te kust en te keur gekopieerd wordt en langzaam vergeten wordt wat de aanleiding was voor een bepaald effect. Ik denk bijvoorbeeld aan de statisch ingeflitste portretten van Rineke Dijkstra. De confrontatie met

de kwetsbaarheid van de geportretteerden, kan niet zomaar geëvenaard worden door een willekeurige fotograaf die dezelfde compositie en techniek toepast. Het is weer de ziel in het werk die de originaliteit waarborgt. En hoewel het ver gaat een ziel aan een smiley toe te kennen, mag je wel hopen dat zo'n icoontje doet waar het voor bedoeld is: iets uitdrukken dat we met woorden niet willen of kunnen. Dat een hartje blijft staan voor liefde en niet voor 'geweldig' zoals het op Facebook wordt gecommuniceerd.

Laten we voorkomen dat een smiley of welke beeltenis ook, niet verdwaalt in een ongecontroleerde communicatiestroom. Zoals de Egyptenaren zich hielden aan de magie van gekozen afbeeldingen, in de vorm van voedsel dat geofferd werd aan de farao's. Laat beeltenis en betekenis niet van elkaar vervreemden.